

шені користуватися пестицидами. В такому випадку ми вибираємо препарати з найнижчою категорією токсичності і найменшим періодом очікування, але не взамін ефективності. До таких препаратів відноситься інсектицид «Каліпсо» проти шкідників, проти хвороб використовуємо фунгіцид «Квадріс». Для боротьби з хлорозом використовуємо залізний купорос.

Для обеззаражування ділянок на яких виявлено рак використовується вапнування та внесення мідного купоросу.

Список використаних джерел:

1. Березовская О. Л., Денисов Н. И. Болезни и вредители садовых роз. Защита и карантин растений: Журнал. 2007. № 12.
2. Горленко С. В., Панько Н. А., Подобная Н. А. Вредители и болезни розы. – Минск: Наука и техника, 1984. 128 с.
3. Рубіс В.Л. Досвід створення колекційно-експозиційної ділянки «Розарій» в Державному дендрологічному парку «Олександрія» НАН України. Актуальні проблеми озеленення населених місць: освіта, наука, виробництво, мистецтво формування ландшафту. Тези доповідей. – Біла Церква: б/в, 2012. – 227с.
4. Синадский, Ю. В. Корнсева И.Т., Добровична И. Б и др. Вредители и болезни цветочно-декоративных растений. – М.: Наука, 1982. 592с.
5. Миско Л. А. Розы. Болезни и защитные мероприятия. – М.: Наука, 1986. 248 с.
6. Трейвас Л. Болезни и вредители роз. Атлас-определитель. – Фитон+, 2009. 128 с.

УДК (594.5)

ПОПЕРЕДНІ ДАНІ ПРО ПАВУКІВ-ДЕНДРОБІОНТІВ ДЕЯКИХ РАЙОНІВ М. ОДЕСА

Делі О. Ф.¹, Підгорна С. Я.²

*¹Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
Одеса, Україна, delijka@ukr.net*

*²Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
Одеса, Україна, spb1981@ukr.net*

Досліджено видовий склад павуків-дендробіонтів деяких районів м. Одеса. Виявлено 24 види павуків з 10 родин. Кількість видів та кількість екземплярів павуків була найбільшою в лісосмузі та парках, на вулицях м. Одеси та у сквері ці показники були менші. Найбільша кількість видів павуків відмічена для родини Araneidae. На другому місці посідає родина Salticidae. Для родин Agelenidae, Anyphaenidae, Philodromidae та Linyphiidae було відмічено лише по одному виду.

The species variety of the dendrobionts spiders of some districts of Odessa was researched. 24 species of spiders from 10 families were identified. The biggest number of species of spiders as found in the forest belt and parks, whereas on the streets of Odesa and in the city, the figures were lower. The largest number of spider species has been identified for the Araneidae family. The family Salticidae takes the second place. Only one species was noted for the Agelenidae, Anyphaenidae, Philodromidae and Linyphiidae families.

Антропогенний прес на природне середовище, який посилюється з кожним роком, особливо відчувається в урбанізованих екосистемах. На жаль, натиск з боку будівельних організацій не зменшується, оскільки реалізація своїх планів їх цікавить більше, ніж охорона навколишнього середовища. На місцях будівництва у містах, як правило, відбуваються процеси знищення зелених насаджень, забруднення ґрунту та повітря різноманітним сміттям та відходами. Всі ці фактори комплексно впливають на стан міських екосистем та їх живих компонентів.

Широке значення павуків у природі та житті людини важко переоцінити, у тому числі їх роль, як біоіндикаторів. Відомо, що ці тварини легко змінюють склад видів, чисельність, здійснюють швидкі міграції у відповідь на зміни у навколишньому середовищі, більш різноманітні та обільніші у природних екосистемах. Тому, павуків можна легко використовувати у якості зооіндикації порушень у природному середовищі.

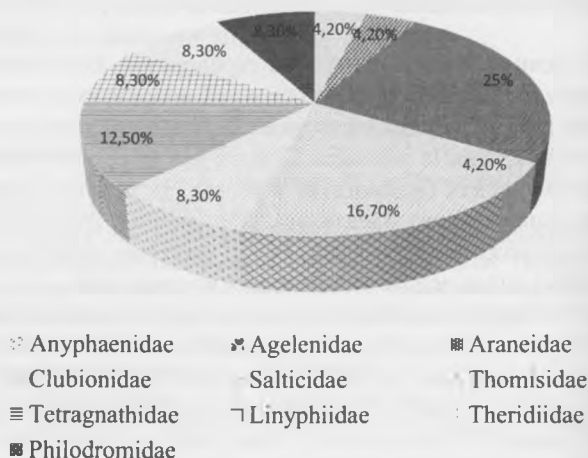
На території урбоекосистем дерева є місцем існування значної кількості видів павуків, однак угруповання павуків-дендробіонтів на території України залишаються вивченими недостатньо (Сінгаєвський, 2008; Федоряк, 2010). Тому, метою дослідження було – вивчити видовий склад павуків-дендробіонтів деяких районів м. Одеси.

Дослідження по вивченню видового складу павуків-дендробіонтів м. Одеси проводились протягом травня-липня 2016 р.. Всього було зібрано 223 екземпляри павуків. Матеріал був зібраний за стандартними методиками (Марусик, Ковблюк, 2011). Павуків збирали зі стовбурів та гілок дерев.

Зібраний матеріал фіксували у 70-80% етиловому спирті. Матеріал збирали з дерев на вулицях (проспект Шевченко, вул. Добровольського), у парках «Перемоги», «ім. Т. Г. Шевченка», сквері «Молодіжний» та у лісосмузі на березі Чорного моря від пляжу «Ланжерон» до пляжу «Дельфін». Проспект Шевченко, парки та лісосмуга знаходяться у Приморському районі, а вулиця Добровольського та сквер «Молодіжний» у Суворовському районі м. Одеси.

Для визначення павуків використовували стереоскопічний біноклярний мікроскоп МБС – 9, зі збільшенням в 16 разів. Номенклатура приведена по світовому каталогу N. Platnik (2017).

Результати дослідження. Всього за весь період дослідження в м. Одеса було зареєстровано 24 види павуків-дендробіонтів з 10 родин. Найбільша кількість видів павуків відмічена з родини Araneidae – 25 % від загальної кількості виявлених павуків. На другому місці посідає родина Salticidae (16,7 %). Для родин Agelenidae, Anyphaenidae, Philodromidae та Linyphiidae було відмічено лише по одному виду (рис. 1).

Рис. 1. Представленість родин павуків-дендробіонтів м. Одеси

В результаті дослідження в парку «Перемоги» було відмічено – 10 видів павуків з 8 родин. За видовим різномаяттям домінували представники родин Araneidae та Theridiidae (табл. 1).

Таблиця 1.

Видовий склад та кількість зібраних екземплярів павуків-дендробіонтів парку «Перемоги» та сквера «Молодіжний» м. Одеса

Родина	Вид	Місцеперебування	
		Парк «Перемоги»	Сквер «Молодіжний»
Agelenidae	<i>Tegenaria agrestis</i> (Walckenaer, 1802)	3	1
Anyphaenidae	<i>Anyphaena accentuata</i> (Walckenaer, 1802)	2	—
Araneidae	<i>Araneus alsine</i> (Walckenaer, 1802)	7	2
	<i>Nuctenea umbratica</i> (Clerck, 1757)	4	3

Linyphiidae	<i>Neriere clathrata</i> (Sundevall, 1830)	4	—
Salticidae	<i>Salticus zebraneus</i> (C. L. Koch, 1837)	6	1
Tetragnathidae	<i>Metellina merianae</i> (Scopoli, 1763)	11	—
Thomisidae	<i>Xysticus kochi</i> Thorell, 1872	4	7
Theridiidae	<i>Steatoda bipunctata</i> (Linnaeus, 1758)	3	1
	<i>Steatoda castanea</i> (Clerck, 1757)	2	1
Всього екземплярів		46	16

За кількістю екземплярів павуків в парку «Перемоги» домінували представники родин Araneidae, Salticidae та Tetragnathidae (рис. 2).

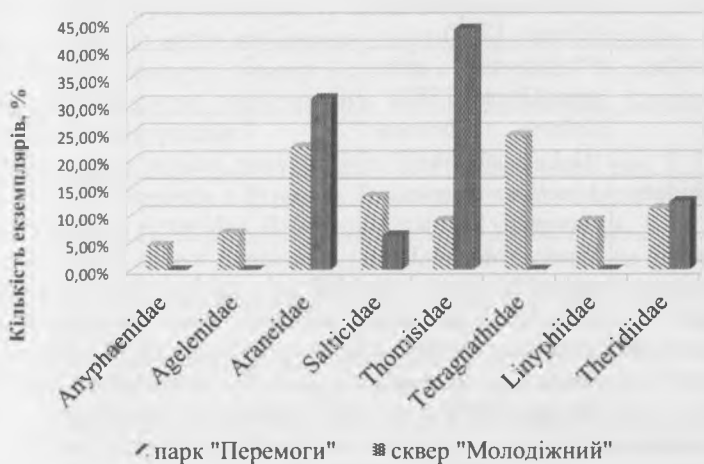

Рис. 2. Видовий склад павуків-дендробіонтів парку «Перемоги» та сквера «Молодіжний»

Видом-домінантом у парку «Перемоги» є павук *Metellina merianae*.

У сквері «Молодіжний» було зареєстровано 7 видів павуків з 6 родин. За кількістю екземплярів павуків домінували представники родини Thomisidae. Павуки родин Anyphaenidae, Linyphiidae та Tetragnathidae в

сквері не були відмічені (табл. 1). Видом-домінантом у сквері є павук *Xysticus kochi*.

На проспекті Шевченко за період дослідження було знайдено 8 видів павуків з 8 родин. Видами-домінантами були павуки з родини Araneidae і були відсутні представники родини Thomisidae (табл. 2, рис. 3).

Таблиця 2.

Видовий склад та кількість зібраних екземплярів павуків-дендробіонтів деяких вулиць м. Одеса

Родина	Вид	Місцеперебування	
		Проспект Шевченка	Вулиця Добровольського
Agelenidae	<i>Tegenaria agrestis</i> (Walckenaer, 1802)	2	1
Araneidae	<i>Araneus angulatus</i> (Clerck, 1757)	3	1
	<i>Araneus alsine</i> (Walckenaer, 1802)	—	1
	<i>Nuctenea umbratica</i> (Clerck, 1757)	2	2
Philodromidae	<i>Philodromus aureoles</i> (Clerck, 1757)	2	3
Salticidae	<i>Salticus zebraneus</i> (C. L. Koch, 1837)	1	—
Tetragnathidae	<i>Metellina merianae</i> (Scopoli, 1763)	1	—
Thomisidae	<i>Xysticus kochi</i> Thorell, 1872	—	2
Theridiidae	<i>Steatoda bipunctata</i> (Linnaeus, 1758)	1	2
	<i>Steatoda castanea</i> (Clerck, 1757)	1	—
Всього екземплярів		13	12

На вулиці Добровольського було знайдено 7 видів павуків-дендробіонтів з 5 родин.

За кількістю екземплярів домінували павуки з родини Araneidae. Представники родин Salticidae та Tetragnathidae взагалі були відсутні у цих зборах (табл. 2).

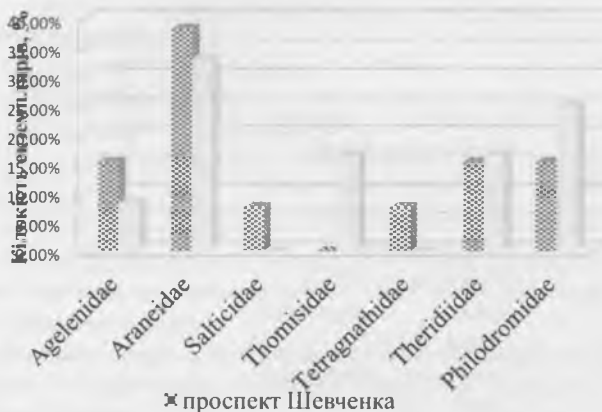

Рис. 3. Видовий склад павуків-дендробіонтів деяких вулиць м. Одеса

В лісосмузі було відмічено 17 видів з 6 родин. За кількістю екземплярів та кількістю видів домінували павуки з родини Araneidae. Видом-домінантом у лісосмузі є павук *Lariniodes patagiatus*. В цьому біотопі взагалі були відсутні представники родин Agelenidae, Anyphaenidae, Clubionidae та Linyphiidae.

Найбільша кількість павуків була відмічена в парку «ім. Т. Г. Шевченка» 19 видів павуків з 10 родин. За кількістю екземплярів домінували павуки з родини Araneidae. Видом-домінантом у парку «ім. Т. Г. Шевченка» був також павук *Lariniodes patagiatus*. Можливо, це пов'язано з близьким розтошуванням цих біотопів. Павук *Anyphaena accentuata* в зборах зустрічався лише у парках.

Потрібно зауважити, що кількість видів та кількість екземплярів павуків була найбільшою в лісосмузі та парках, на вулицях м. Одеси та у сквері ці показники були менші. Це можна пояснити тим, що у парках та лісосмузі на березі моря менше людей та транспорту, які впливають на павуків та більше комах (які є їжею для павуків).

Отримані нами дані відповідають літературним, як правило у природних біотопах та у парках кількість павуків-дендробіонтів вища ніж на вулицях, скверах та прибудинкових територіях.

В різних дослідженнях було показано, що різноманітність павуків більшою мірою реагує на структуру рослинності, ніж на достаток харчових ресурсів або на інші фактори (Прокопенко и др., 2010).

Таблиця 3

**Видовий склад та кількість зібраних екземплярів павуків-дендробіонтів
парка «ім. Т. Г. Шевченка» та лісосмуги м. Одеса**

Родина	Вид	Місцеперебування	
		Парк ім. Т. Г. Шевченка	Лісосмуга
Agelenidae	<i>Tegenaria agrestis</i> (Walckenaer, 1802)	1	—
Anyphaenidae	<i>Anyphaena accentuata</i> (Walckenaer, 1802)	1	—
Araneidae	<i>Araneus alsine</i> (Walckenaer, 1802)	8	10
	<i>Araneus angulatus</i> (Clerck, 1757)	4	9
	<i>Lariniodes patagiatus</i> Clerck, 1757	9	13
	<i>Mangora acalypha</i> (Walckenaer, 1802)	—	1
	<i>Nuctenea umbratica</i> (Clerck, 1757)	1	6
	<i>Singa nitidula</i> (C. L. Koch, 1845)	1	4
Clubionidae	<i>Clubiona</i> sp.	3	—
Linyphiidae	<i>Linyphia</i> sp.	1	—
Salticidae	<i>Heliophanus auratus</i> C. L. Koch, 1835	1	2
	<i>Heliophanus patagiatus</i> Thorell, 1875	2	3
	<i>Marpissa muscosa</i> (Clerck, 1757)	1	4
	<i>Salticus zebraneus</i> (C. L. Koch, 1837)	1	3
Philodromidae	<i>Philodromus cespitum</i> (Walckenaer, 1802)	2	5
Tetragnathidae	<i>Metellina merianae</i> (Scopoli, 1763)	2	7
	<i>Tetragnatha extensa</i> (Linnaeus, 1758)	2	8
	<i>Tetragnatha dearmata</i> Thorell, 1873	-	2

Thomisidae	<i>Xysticus kochi</i> Thorell, 1872	2	7
	<i>Xysticus</i> sp.	—	2
Theridiidae	<i>Steatoda bipunctata</i> (Linnaeus, 1758)	4	—
	<i>Steatoda castanea</i> (Clerck, 1757)	1	3
Всього екземплярів		47	89

За весь період дослідження в зборах домінували самки (72%), кількість самців була значно меншою (28%). Найбільшу кількість самок і самців було відмічено у парку.

Отриманні нами дані є попередніми, які потребують подальшого вивчення для встановлення повного видового складу павуків-дендробіонтів м. Одеса.

Висновки.

1. Всього було виявлено 24 види павуків-дендробіонтів з 10 родин. Найбільша кількість видів павуків відмічена для родини Araneidae. На другому місці посідає родина Salticidae. Для родин Agelenidae, Anyphaenidae, Philodromidae та Linyphiidae було відмічено лише по одному виду.

2. Найбільша кількість видів павуків була відмічена у лісосмузі та парках, а найменша на вулицях міста.

3. За весь період в зборах домінували самки (72%), кількість самців була значно меншою (28%).

Список літератури

1. Марусик Ю. М., Ковблюк Н. М. Пауки Сибири и Дальнего Востока России. – Москва : КМК, – 2011. – 352 с.
2. Прокопенко Е. В., Кунах О. М., Жуков А. В. Биоразнообразие Украины. Днепронетровская область. Пауки (Aranei) // Днепронетровск: Изд-во Днепронетр. нац. ун-та. – 2010. – 340 с.
3. Сінгаєвський Є. Павуки-дендробіонти (Arachnida, Aranei) урочища Зміїні острови Канівського природного заповідника // Вісник Київського національного ун-ту імені Тараса Шевченка. Серія. Біологія. – Київ, 2008. – Вип. 52-53. – С. 18-20.
4. Федоряк М. М. Попередні дані про павуків-дендробіонтів м. Чернівці // Природно-заповідний фонд України – минуле, сьогодення, майбутнє : мат. міжнар. наук-практ. конф. (смт. Гримайлів, 26-28 травня 2010 р.). – Тернопіль, 2010. – С. 769-773.
5. Platnick N. I. The world spider catalog, version 17.5. American Museum of Natural History, 2017. online at [http : // research.amnh.org/entomology/spiders/ catalog/index.html](http://research.amnh.org/entomology/spiders/catalog/index.html)